

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ
2024

www.regionalprofiles.bg

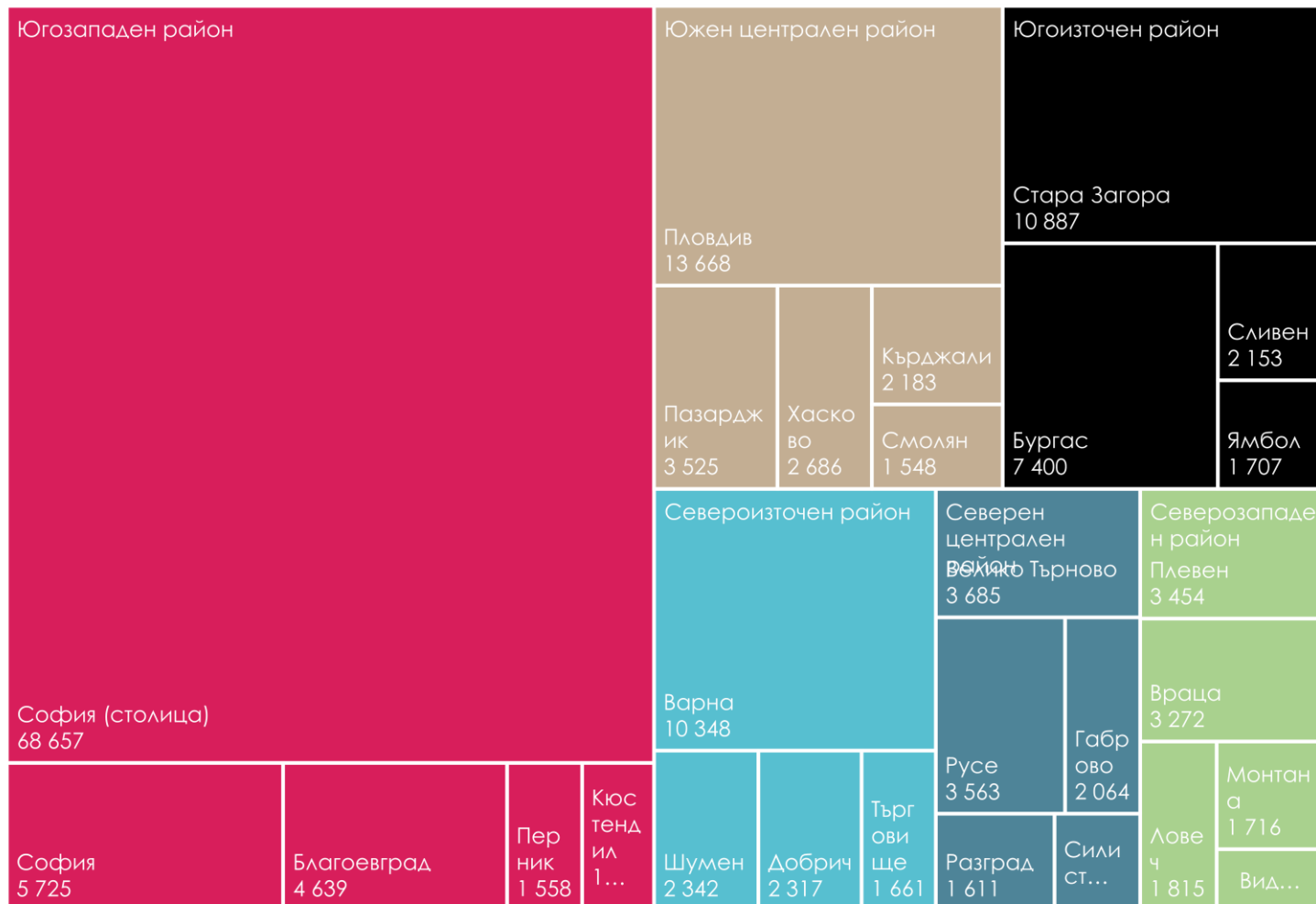

Регионални профили 2024 – основни параметри

- Регионалните профили проследяват траекторията на икономическо и социално развитие на областите в България през последните над 10 години.
- Изданието за 2024 г. обхваща периода на възход и нормализация след пандемията, като представя устойчивите регионални различия и потенциала на регионите за развитие на прага на новите предизвикателства.
- Регионални профили стъпват на 75 индикатора за икономическото и социалното развитие, групирани в 12 основни категории.
- Анализът се изготвя от ИПИ с подкрепата на фондация „Америка за България“.

Разпределението на националния БВП – София леко отстъпва

Брутен вътрешен продукт по области и райони за планиране, 2022 г., млн. лв., НСИ

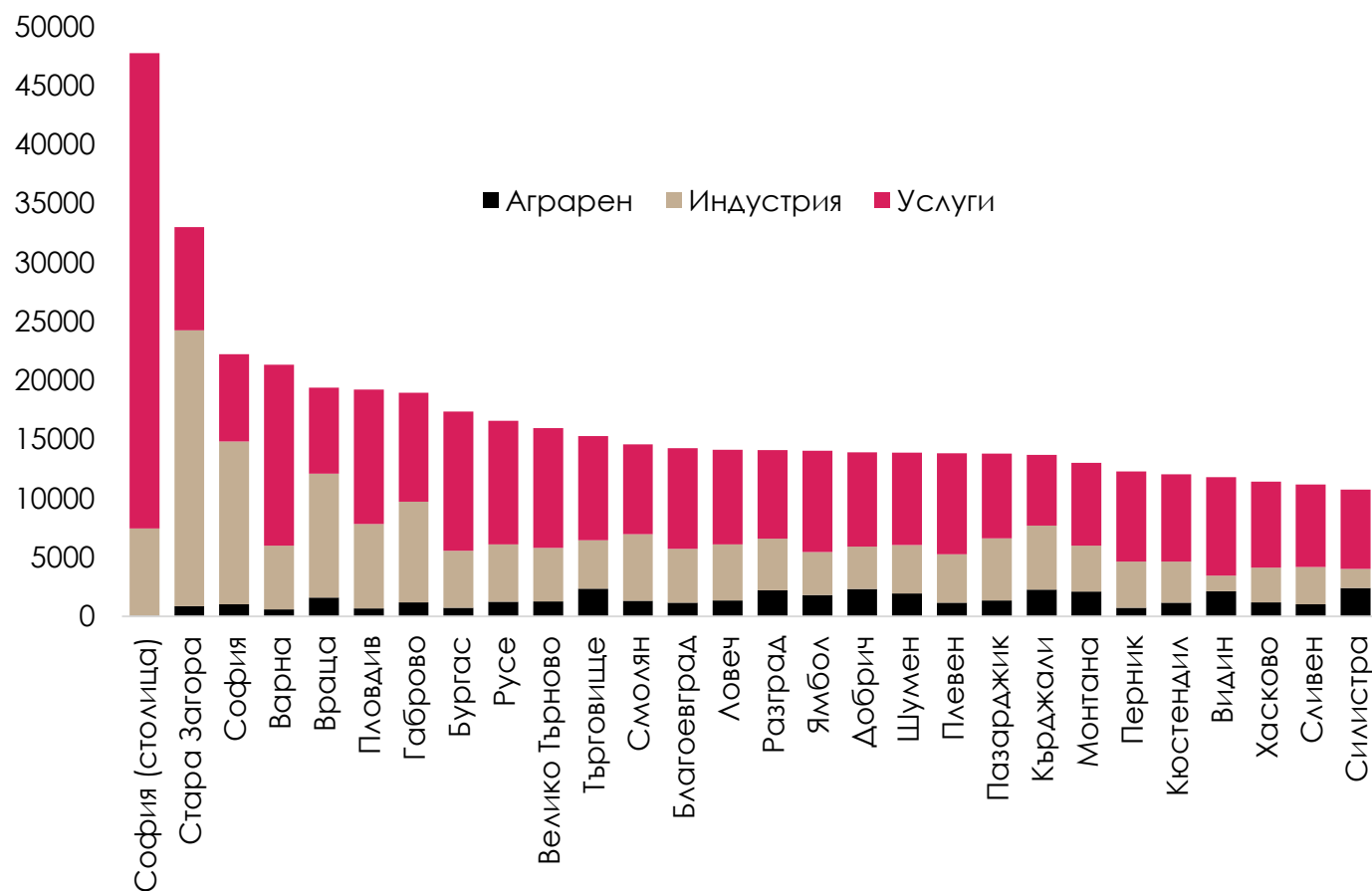

- През 2022 г. дялът на София в националната икономика намалява до 41%, на фона на 43% година по-рано
- Само Видин остава с под 1 млрд. лв. областна икономика
- Най-динамичен ръст имат областите с висок дял на енергетиката (Стара Загора, Враца), но не изглежда дълготраен
- Темповете на ръст са силно неравномерни – лидерите откъсват, а областите на опашката растат по-бавно

Водещите модели на развитие – индустрия и услуги

Брутна добавена стойност на човек от населението по основни икономически сектори, хил. лв., 2022 г.

НСИ, изчисления на ИПИ

- Водещите икономики се характеризират с висок дял на услугите в добавената стойност – най-видимо в София, Варна, Бургас
- Сред лидерите има и области с подчертано индустриален профил – Стара Загора, Пловдив, Враца, Габрово
- Земеделието расте през 2022 г., но продължава да има значителен дял в по-слабо развитите области
- Разликите в нивото на развитие извън лидерите са много малки

Инвестициите се съсредоточават във водещите области

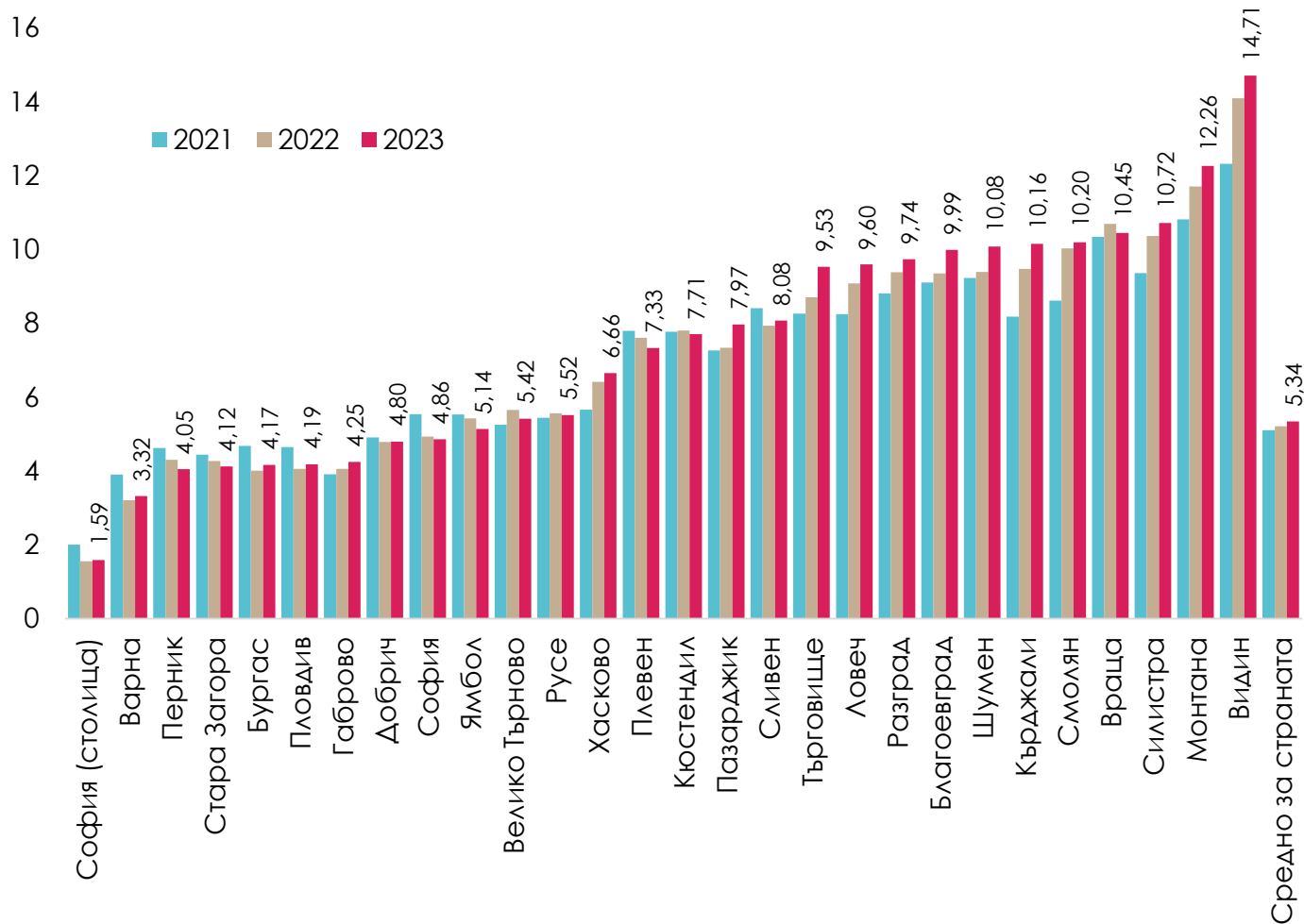
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи
на човек от населението, 2020-2022 г., лева
НСИ, изчисления на ИПИ

- Инвестициите се възстановяват във всички региони с изключение на Разград и столицата през 2022 г.
- София (област), Пловдив и столицата излизат далеч пред останалите области в инвестиционните разходи
- На дъното на класацията са най-слабо развитите региони, което създава потенциал за допълнително отдалечаване в икономическото развитие

Пазарът на труда – предимно към стагнация

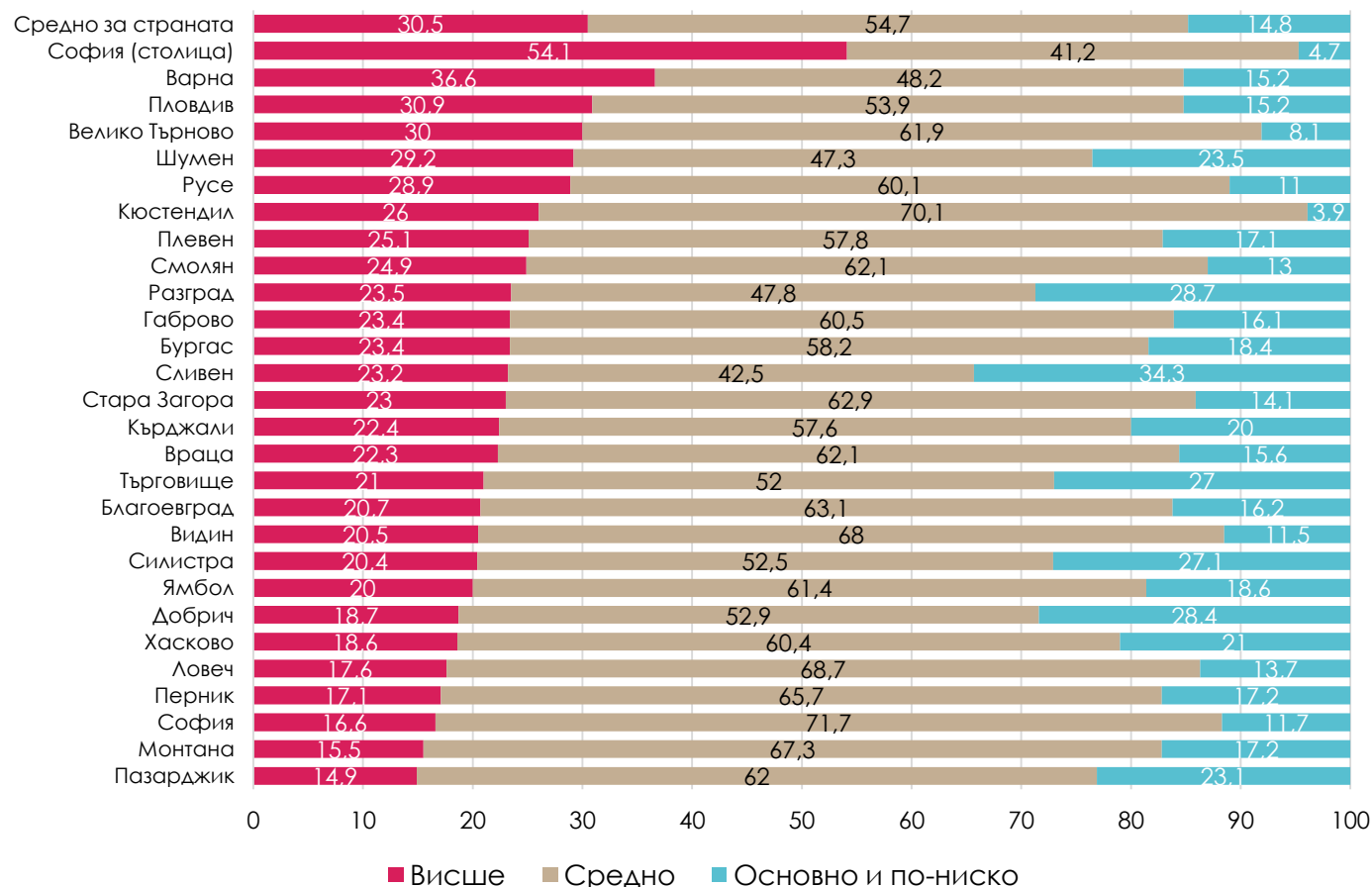
Коефициенти на безработица за населението на 15-64
годишна възраст, %, 2021-2023 г., АЗ

- Регионалните пазари на труда се възстановиха с бързи темпове, но големите разлики остават
- Докато в столицата безработицата пада до 1,6%, във Варна – до 3,3%, в 7 области тя остава над 10% дори през 2023 г.
- Заетостта варира от 62% в Монтана до 83% във Варна, но потенциалът за експанзия до голяма степен изчерпан
- София откъсва останалите региони по заплати, най-вече заради влиянието на високите технологии

Образованието като основен фактор за икономическо развитие

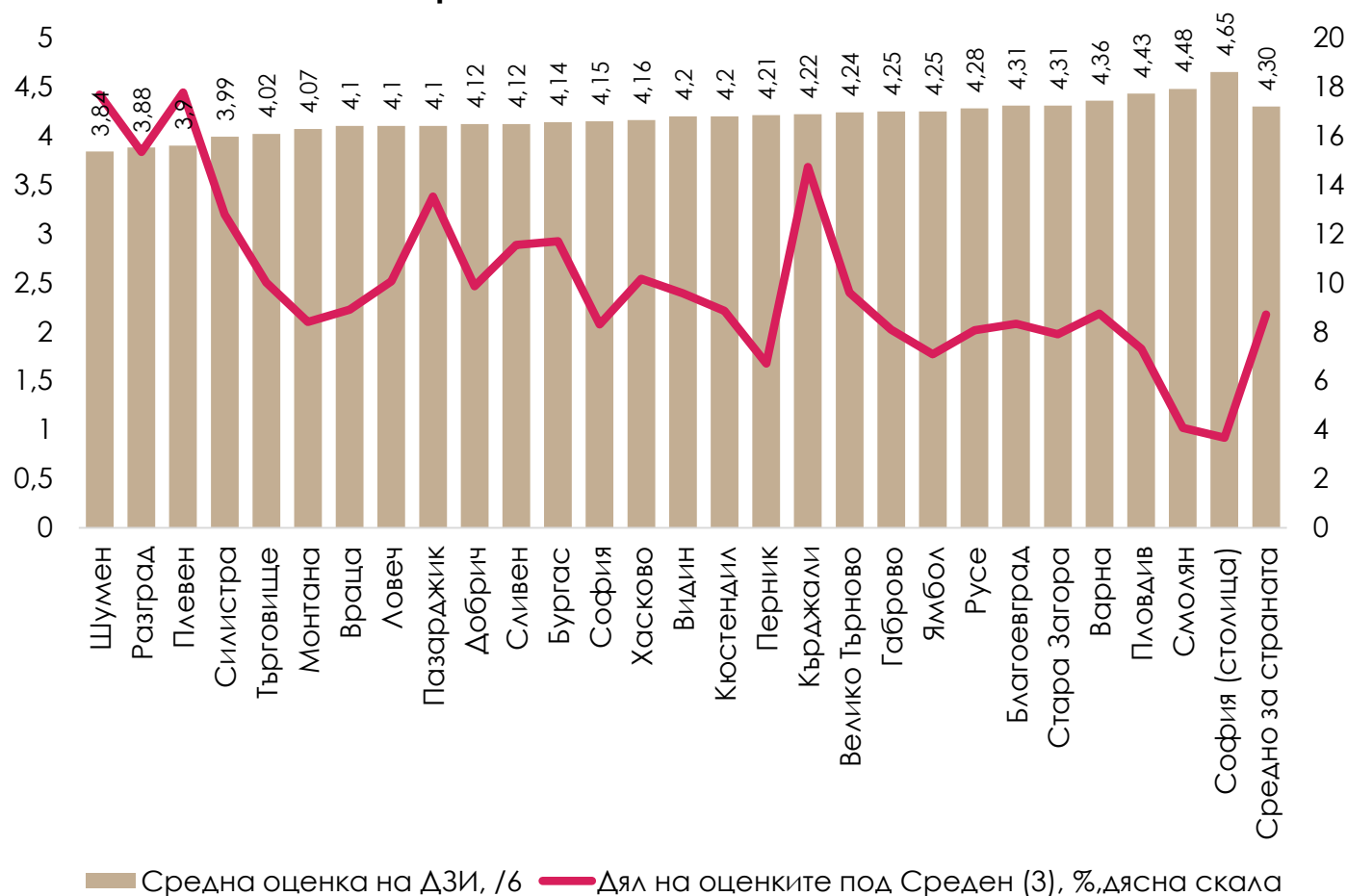
Население на 25-64 годишна възраст според най-високото завършено образование, %, 2023 г., НСИ

- Водещите местни икономики се характеризират с висок дял на висшистите, които намират реализация най-вече в услугите
- Областите с индустриален фокуси имат с по-висок дял на хората със средно образование, в това число специалисти с професионална квалификация
- Има области с много хора с основно образование – с почти невъзможна реализация на пазара на труда и все по-малко потенциални работни места

Образователните резултати остават силно неравномерни

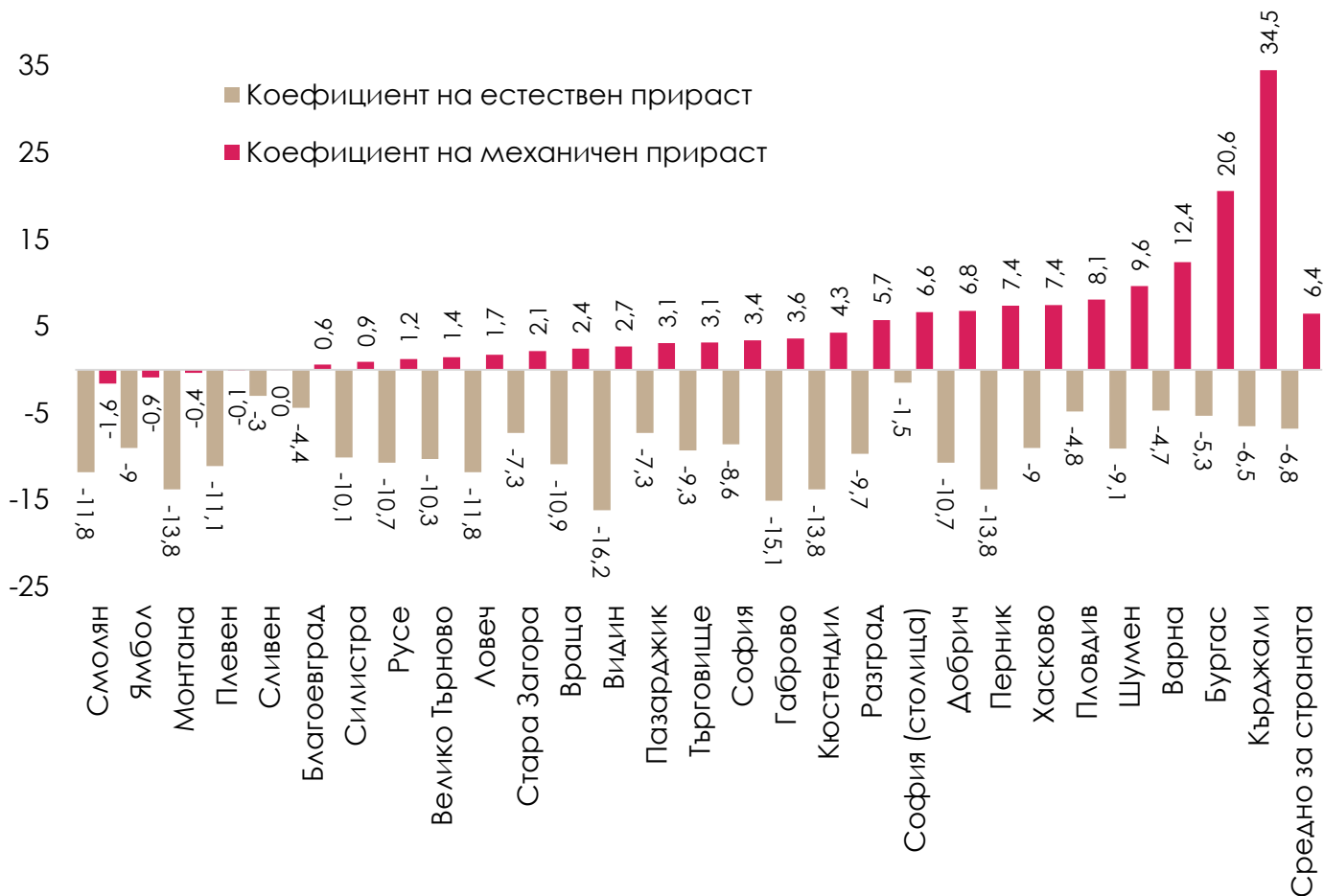
Средни оценки и дял на слабите оценки на ДЗИ по БЕЛ, пролетната сесия 2024 г. МОН

- През 2024 г. оценките на ДЗИ са отчетливо по-високи, но това не са непременно добри новини заради сравнимостта на изпита
- По-малки са разликите между отделните области, като се разпределят в рамките на 80 стотни
- Остава висок дялът на слабите оценки в някои области – между 15 и 20% в Шумен, Разград, Плевен, Силистра, Кърджали

Миграционните тенденции са трайно положителни

Коефициенти на естествен и механичен прираст, 2023 г., %
НСИ, изчисления на ИПИ

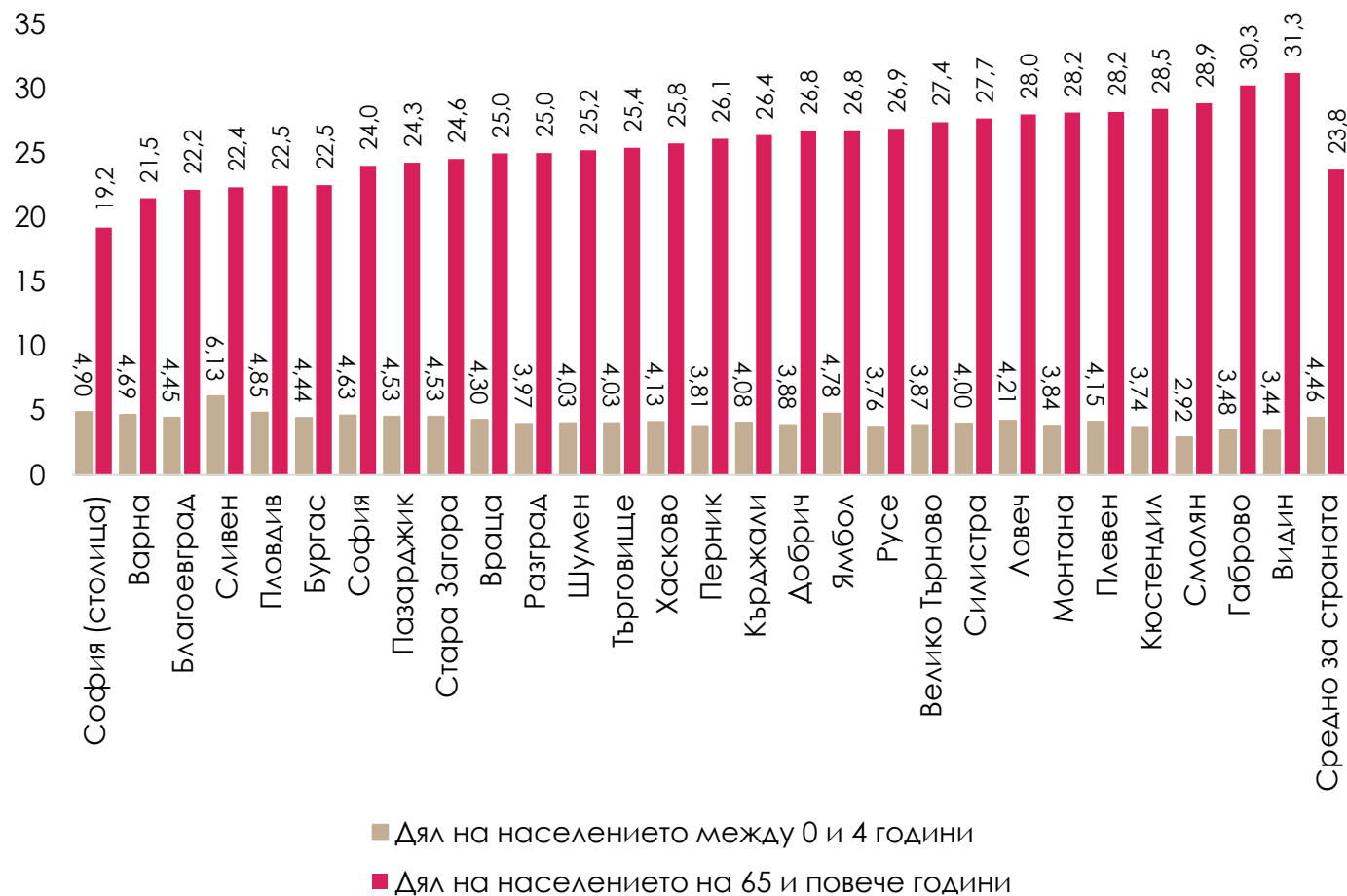
➤ От началото на пандемията до днес се запазва трендът към положителен миграционен баланс, като само 4 области губят население по тази линия

➤ Естественият прираст заедно със смъртността се нормализира, но остава отрицателен във всички региони

Застаряването като средносрочно предизвикателство

Дялове на населението на 0-4 и 65 и повече години, %, 2023 г.

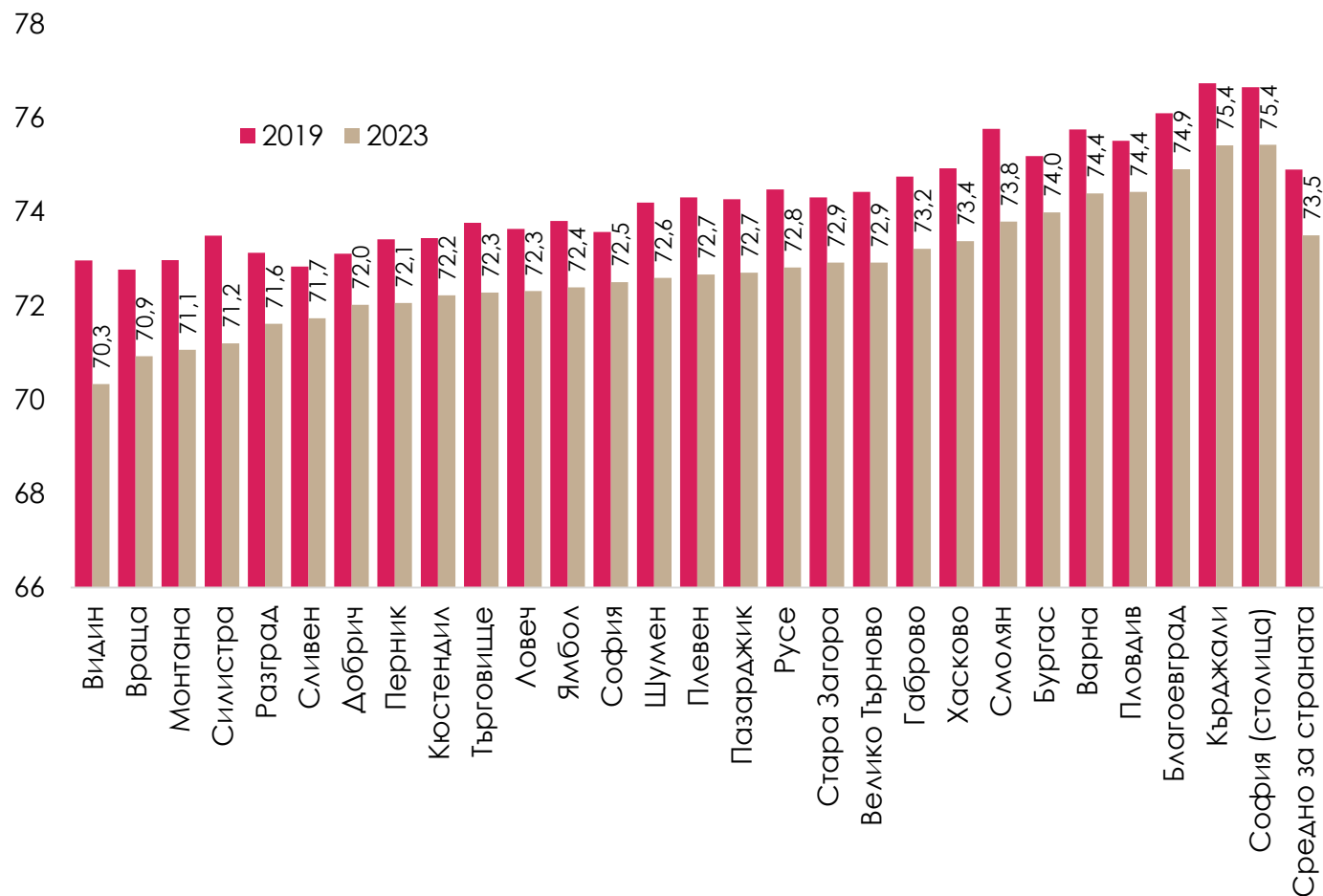
НСИ

- Регионите застаряват с различни темпове – докато във Видин и Габрово делът на населението на 65 и повече години е над 30%, в столицата той е все още под 20%
- Сходни разминавания има в дяловете на децата под 4 години в диапазона 3-5%, до над 6% в Сливен
- Дяловете на трудоспособните варират между 54 (Ямбол, Видин) и 63% (София)

Продължителността на живота остава по-ниска след пандемията

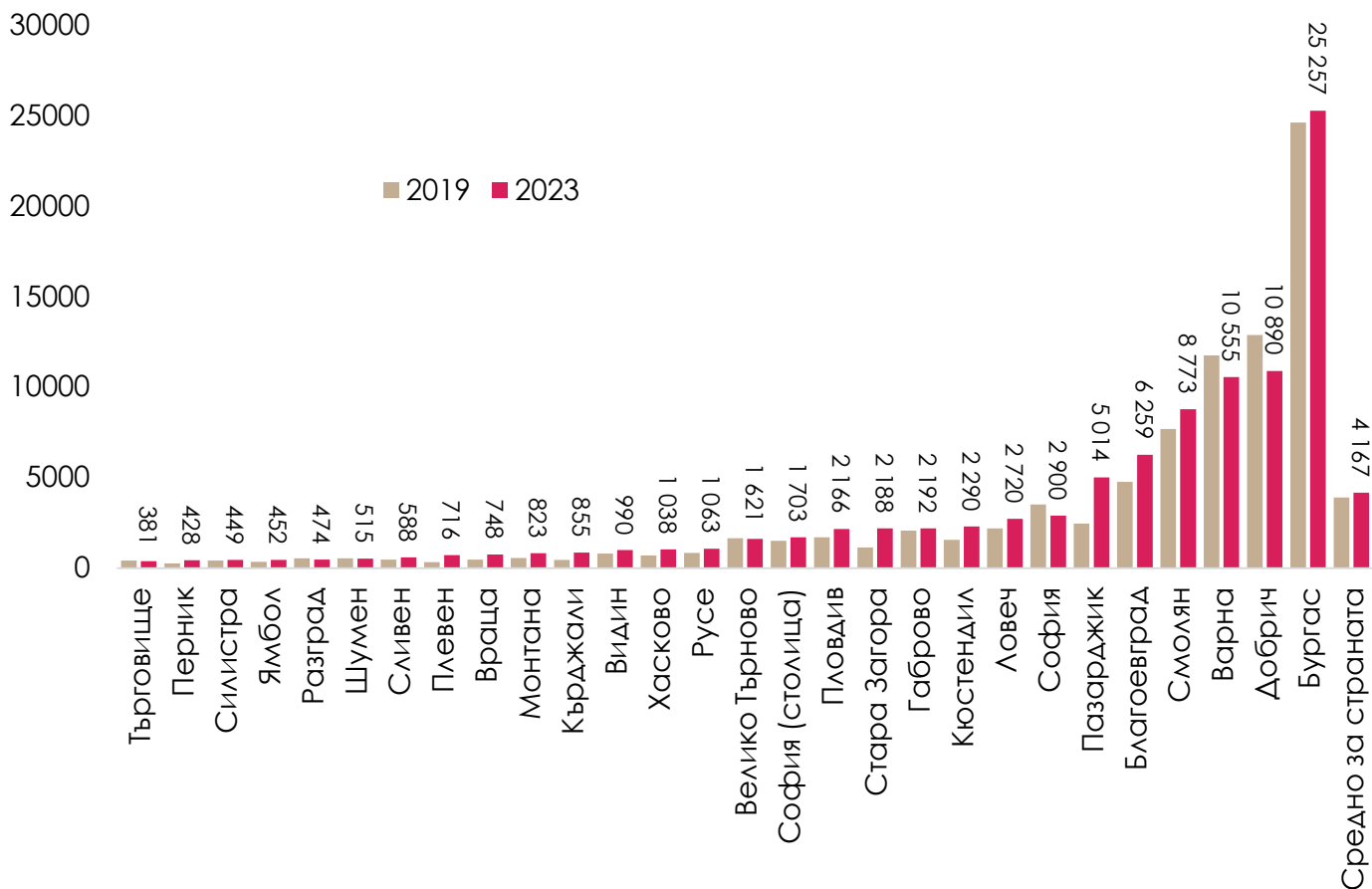
Средна очаквана продължителност на живота в години,
2019 и 2023 г., НСИ

- След ковид-19 очакваната продължителност на живота се срива навсякъде, но и разликите са големи – пет години между лидерите и последните
- Покритието на здравната система се подобрява, но не и качеството
- Достъпът до общопрактикуващи лекари и специалисти постепенно се влошава
- Видими проблеми има в осигуреността с аптеки

Туризмът до голяма степен се възстановява след кризата

Реализирани нощувки в местата за настаняване на 1000 души от населението, 2019 и 2023 г.
НСИ, изчисления на ИПИ

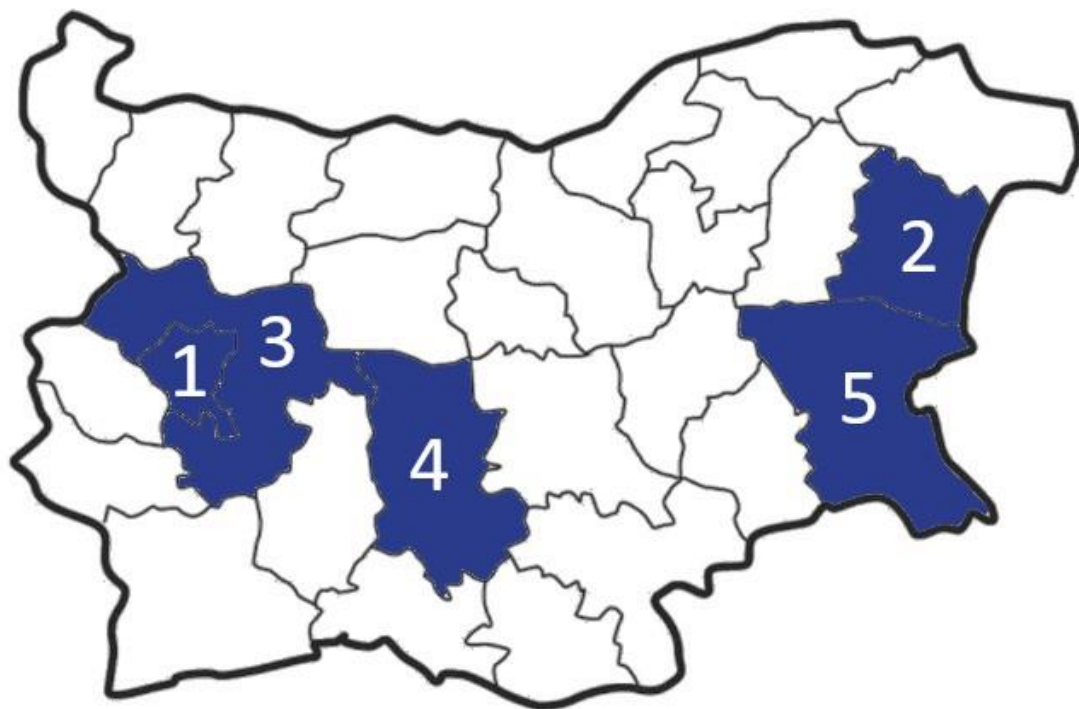
- Реализираните нощувки на национално ниво надхвърлят равнището от 2019 г.
- Голяма част от положителните тенденции обаче остават в Бургас и области с относително малко туризъм – Варна и Добрич остават зад предкризисните нива

Регионални успехи 2024

Зорница Славова

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

ДОХОДИ И СТАНДАРТ НА ЖИВОТ

ПАЗАР НА ТРУДА

ИНВЕСТИЦИИ И БИЗНЕС

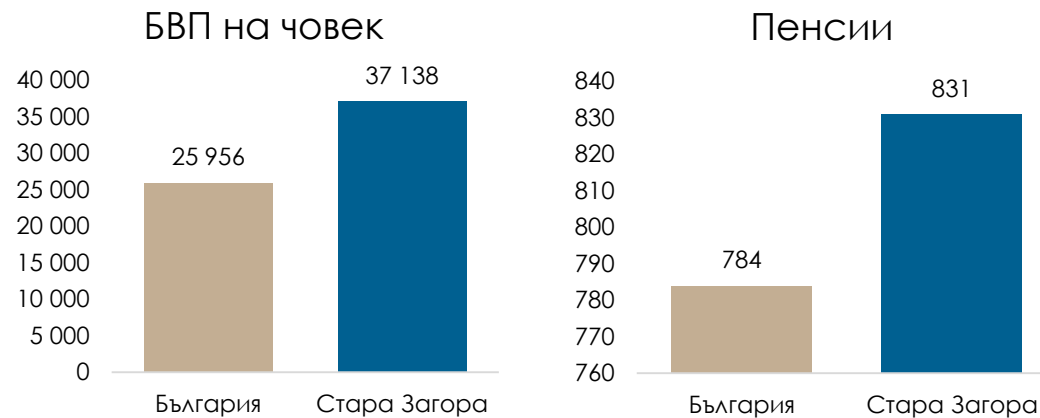
ИНФРАСТРУКТУРА

МЕСТНИ ДАНЪЦИ

АДМИНИСТРАЦИЯ

ДОХОДИ И СТАНДАРТ НА ЖИВОТ

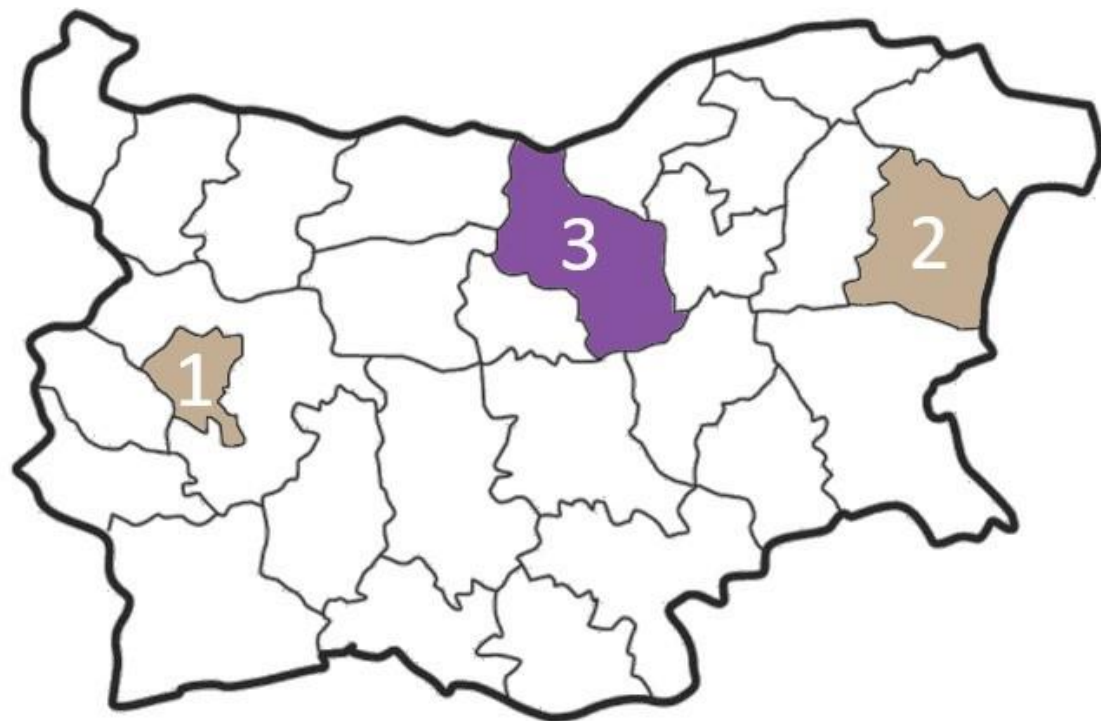
СТАРА ЗАГОРА

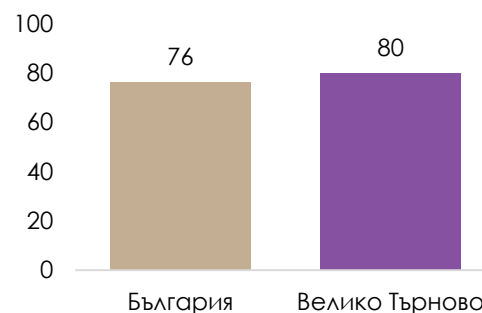
- Висок БВП
- Високи и нарастващи заплати и пенсии
- Ниско ниво на бедност

Пазар на труда

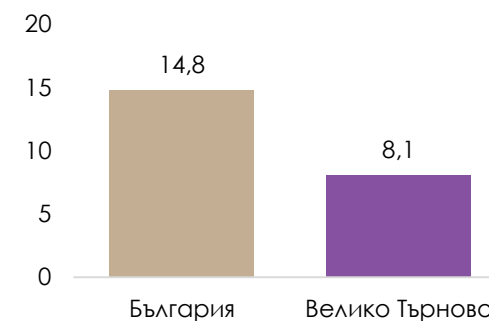
ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Коефициент на заетост, %

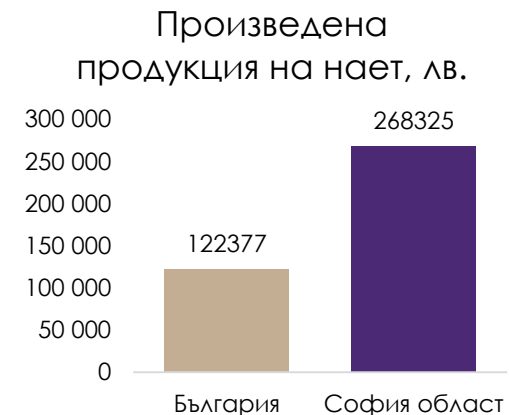
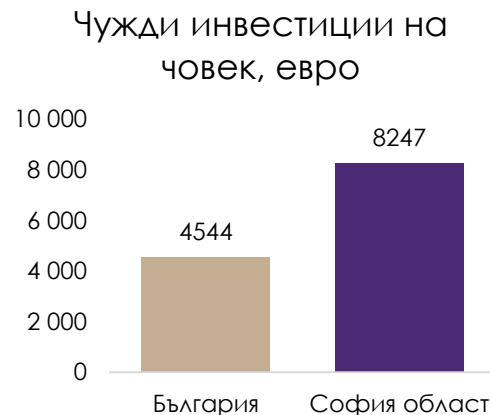
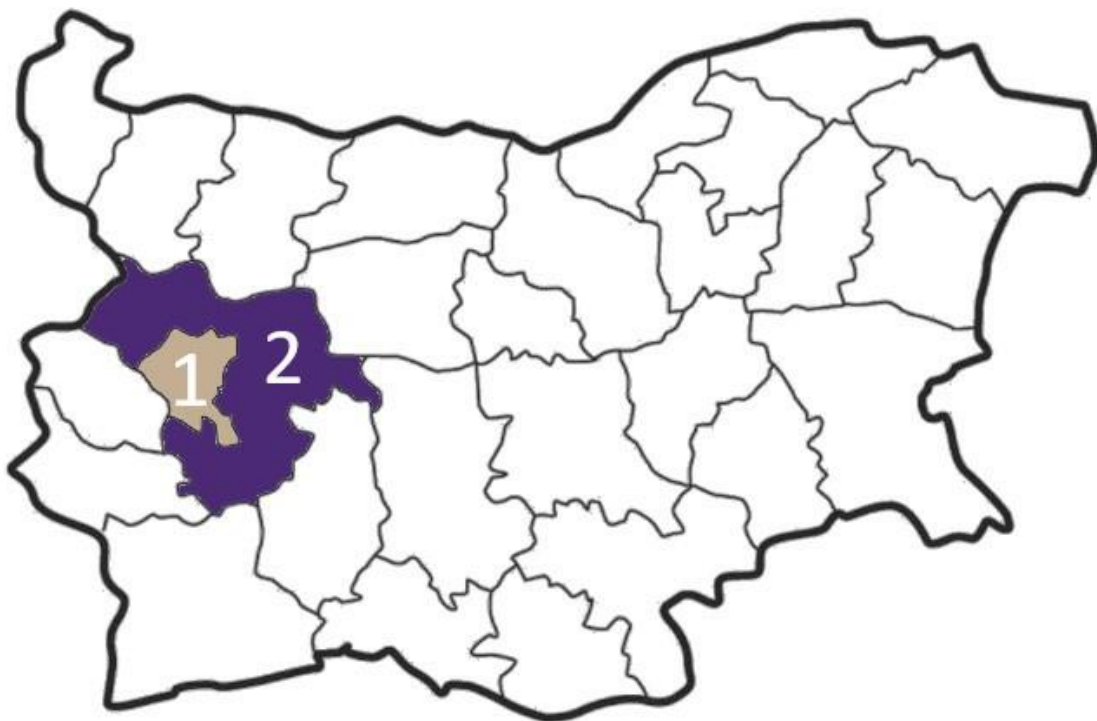
По-ниско от основно образование, %

- Висока заетост и ниска безработица
 - Високообразована работна сила
- Нисък дял на населението в трудоспособна възраст

Инвестиции и бизнес

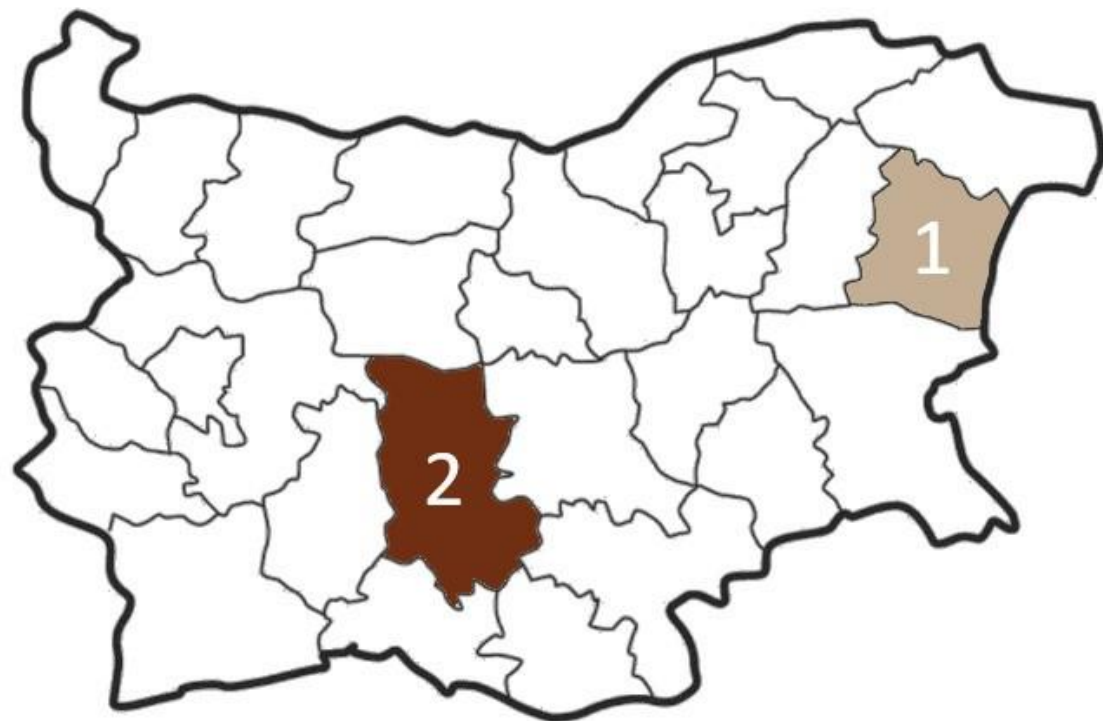
СОФИЯ ОБЛАСТ

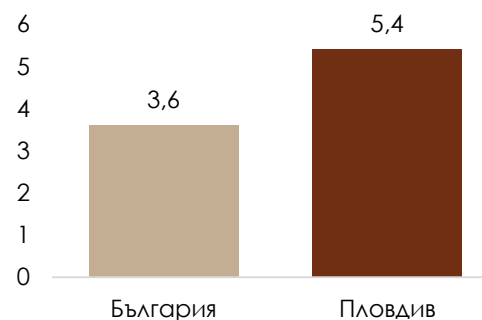
- Високи вътрешни и външни инвестиции
- Висока произведена продукция и износ на стоки
- Малък брой предприятия

Инфраструктура

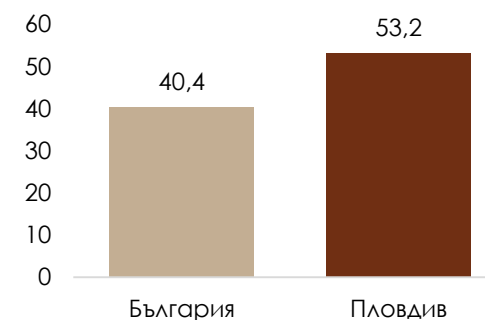
ПЛОВДИВ

Гъстота на ж.п. мрежата

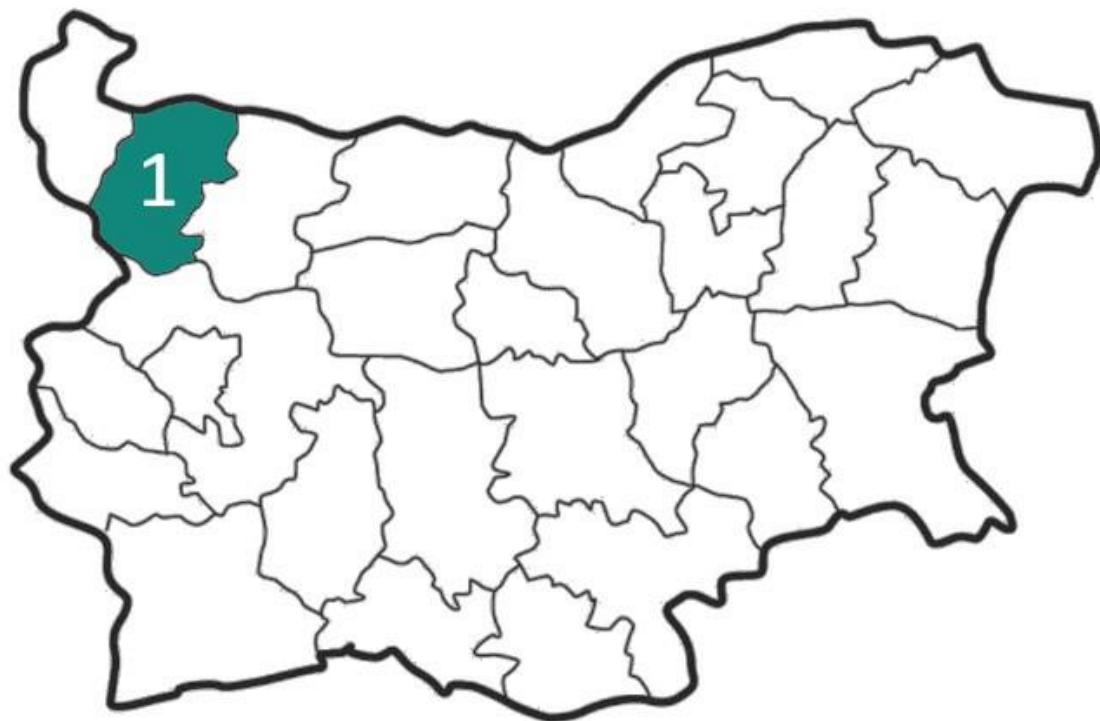
Добро качество на пътната настилка, %

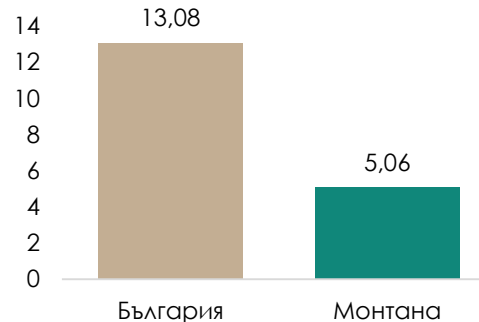
- Висока гъстота на железопътната мрежа
- Добро качество на пътната настилка
- Висок достъп до интернет
- Висока свързаност с канализация и с пречиствателни станции

Местни данъци

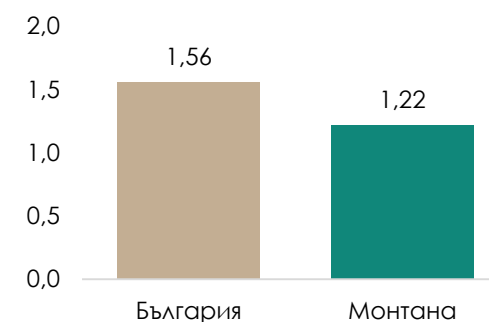
МОНТАНА

Върху търговията на дребно, лв.

Върху леките автомобили, лв.

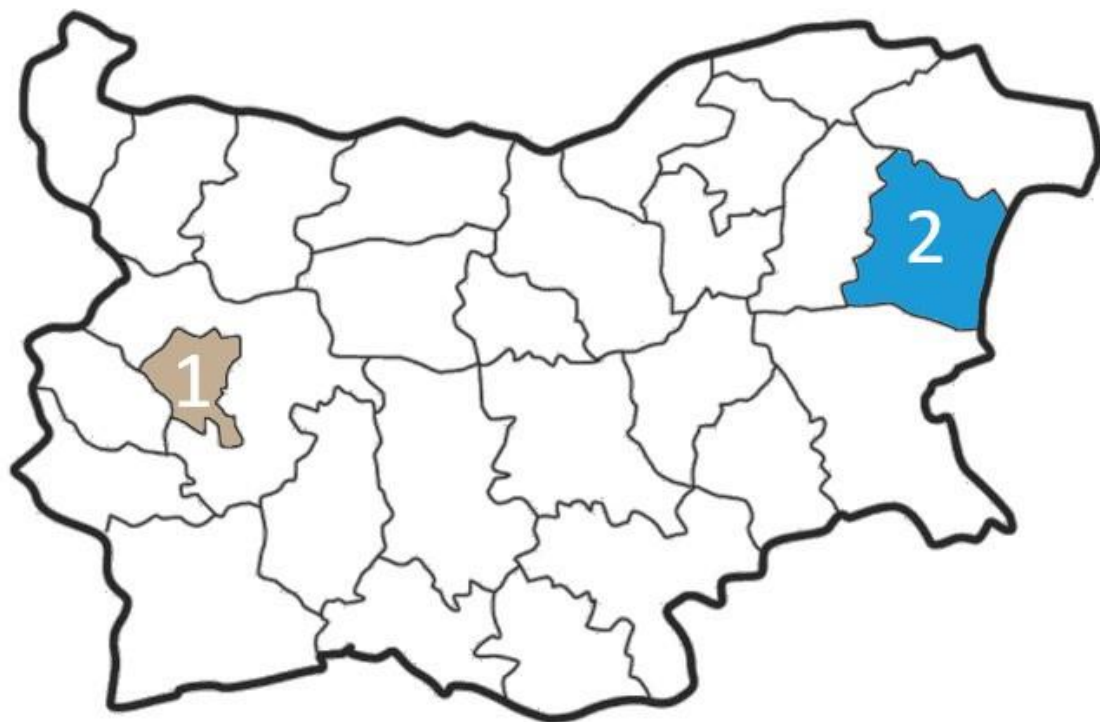

Ниски средни местни данъци върху:

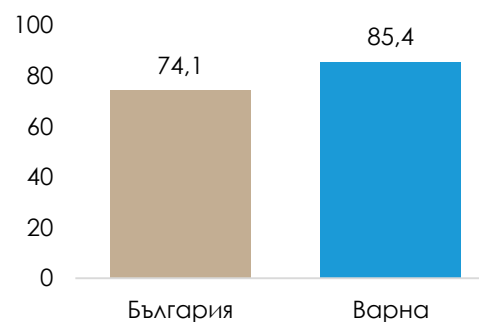
- Търговията на дребно
- Леките автомобили
- Прехвърлянето на собственост
- Недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица

Администрация

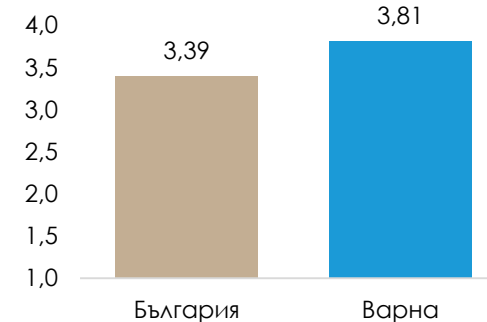
ВАРНА

Покритие на разходи с местни приходи, %

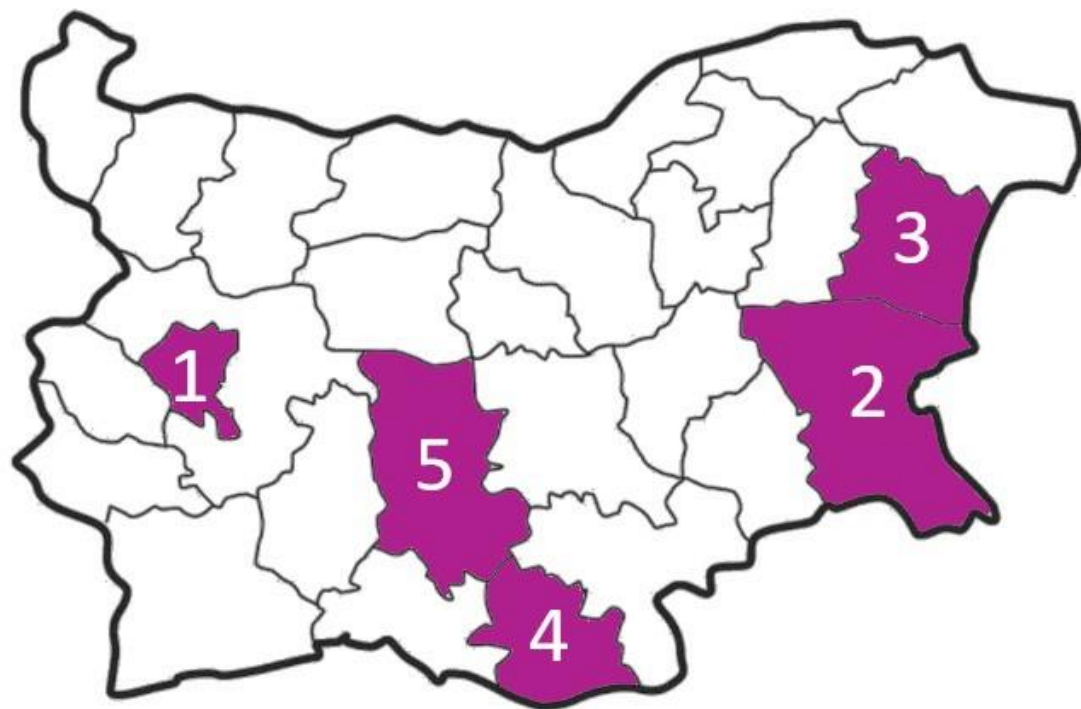

Степен на електронно управление

- Висока степен на развитие на електронно управление и „едно гише“
- Прозрачна администрация
- Висок дял на собствените приходи и покритие на общинските разходи с местни приходи

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ДЕМОГРАФИЯ

ОБРАЗОВАНИЕ

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

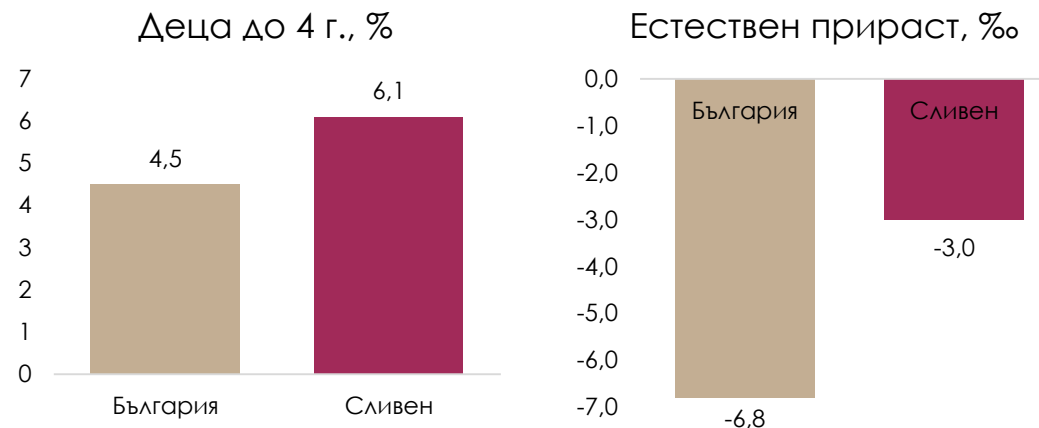
РЕД И СИГУРНОСТ

ОКОЛНА СРЕДА

КУЛТУРА И ТУРИЗЪМ

Демография

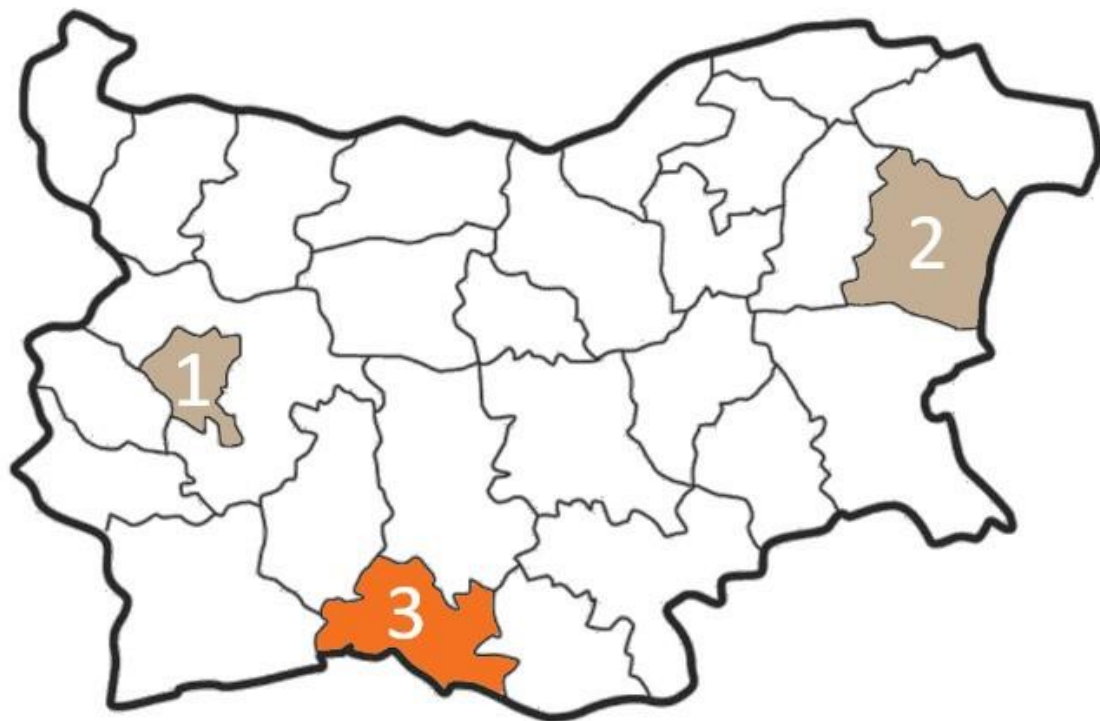
СЛИВЕН

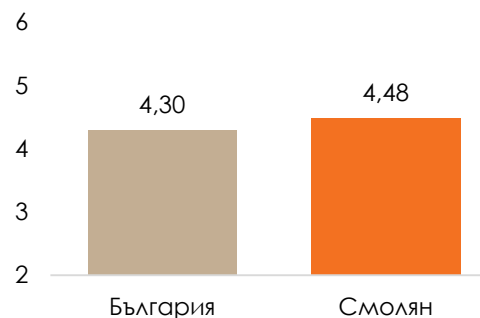
- Висок естествен прираст
- Голям дял на децата и малък дял на възрастните
- Ниска гъстота на населението и малък механичен прираст

Образование

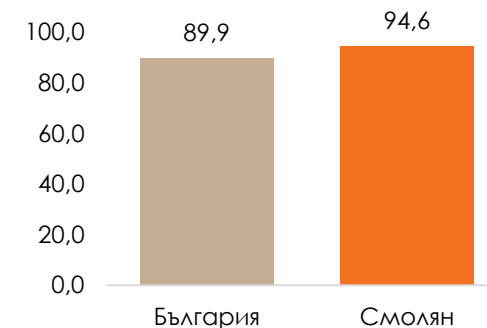
СМОЛЯН

Среден успех на
матурата по БЕЛ

Записване в V-VII клас,
%

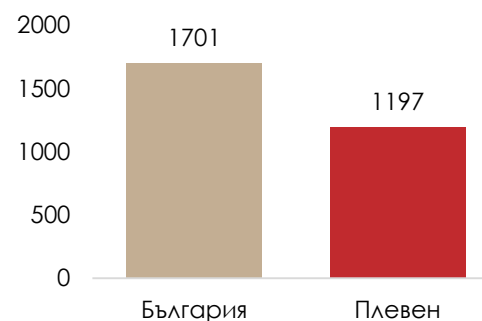
- Висок дял на децата в детските градини и в училище
- Нисък дял на второгодниците
- Високи резултати на учениците

Здравеопазване

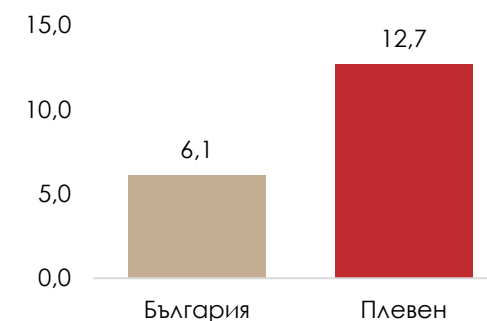
ПЛЕВЕН

Население на един лекар

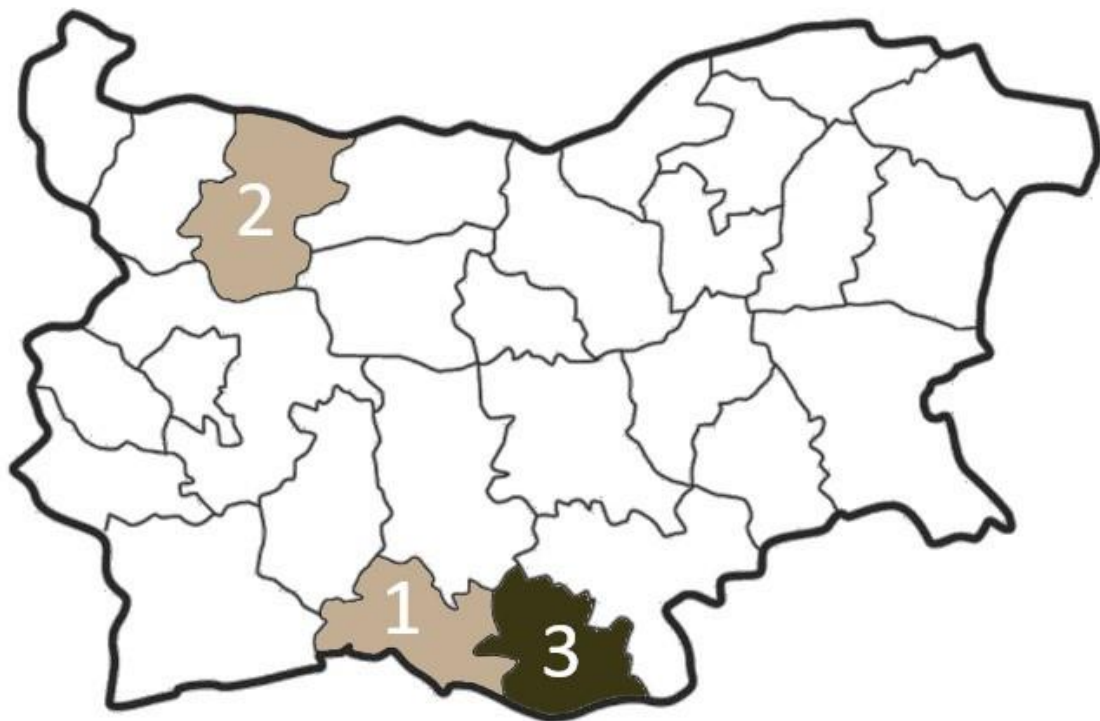
Брой легла в МБАЛ на хиляда души

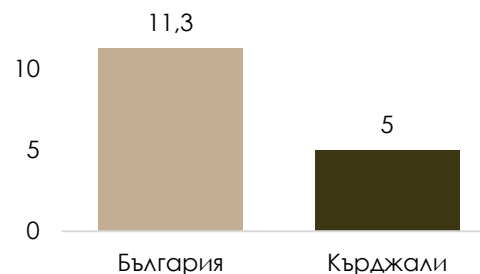
- Висок брой на лекарите
- Висок брой на легловата база в МБАЛ
- Малко аптеки и ниска продължителност на живота

Ред и сигурност

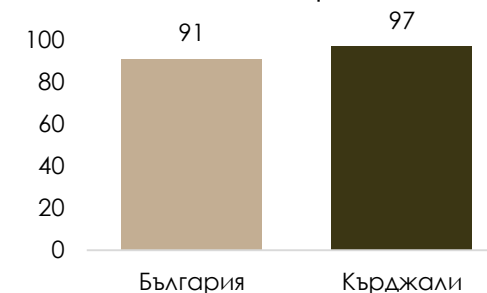
КЪРДЖАЛИ

Регистрирани престъпления на хиляда души

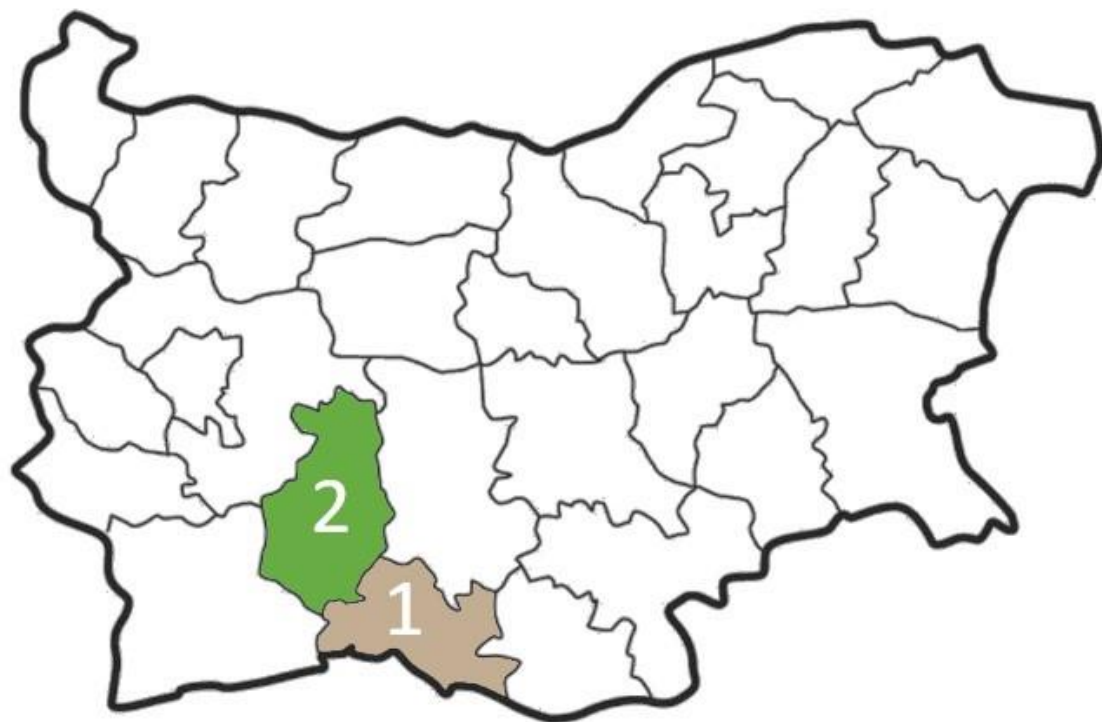
Дял на наказателните дела, приключили до 3 месеца

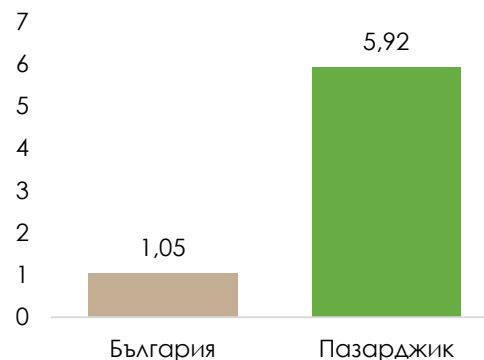
- Бързо правораздаване
- Нисък брой регистрирани престъпления и висока разкриваемост
- Малко полицаи и ниска натовареност на Окръжния съд

Околна среда

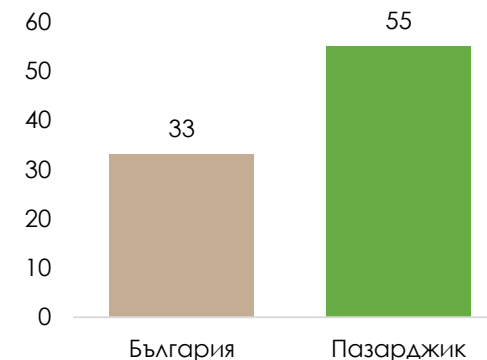
ПАЗАРДЖИК

ВЕИ мощности

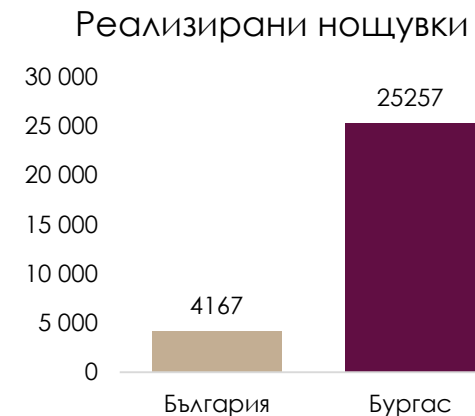
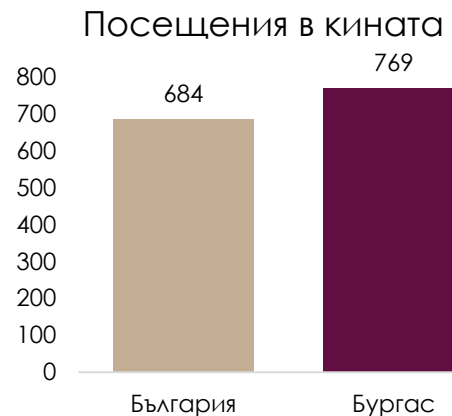
Горска територия, %

- Инсталирани ВЕИ мощности
- Висок дял на горската територия
- Добро управление на отпадъците
- Ниска нужда от охлаждане

Култура и туризъм

БУРГАС

- Висок брой посещения на кина, театри, музеи и библиотеки
- Голяма леглова база и много реализирани нощувки

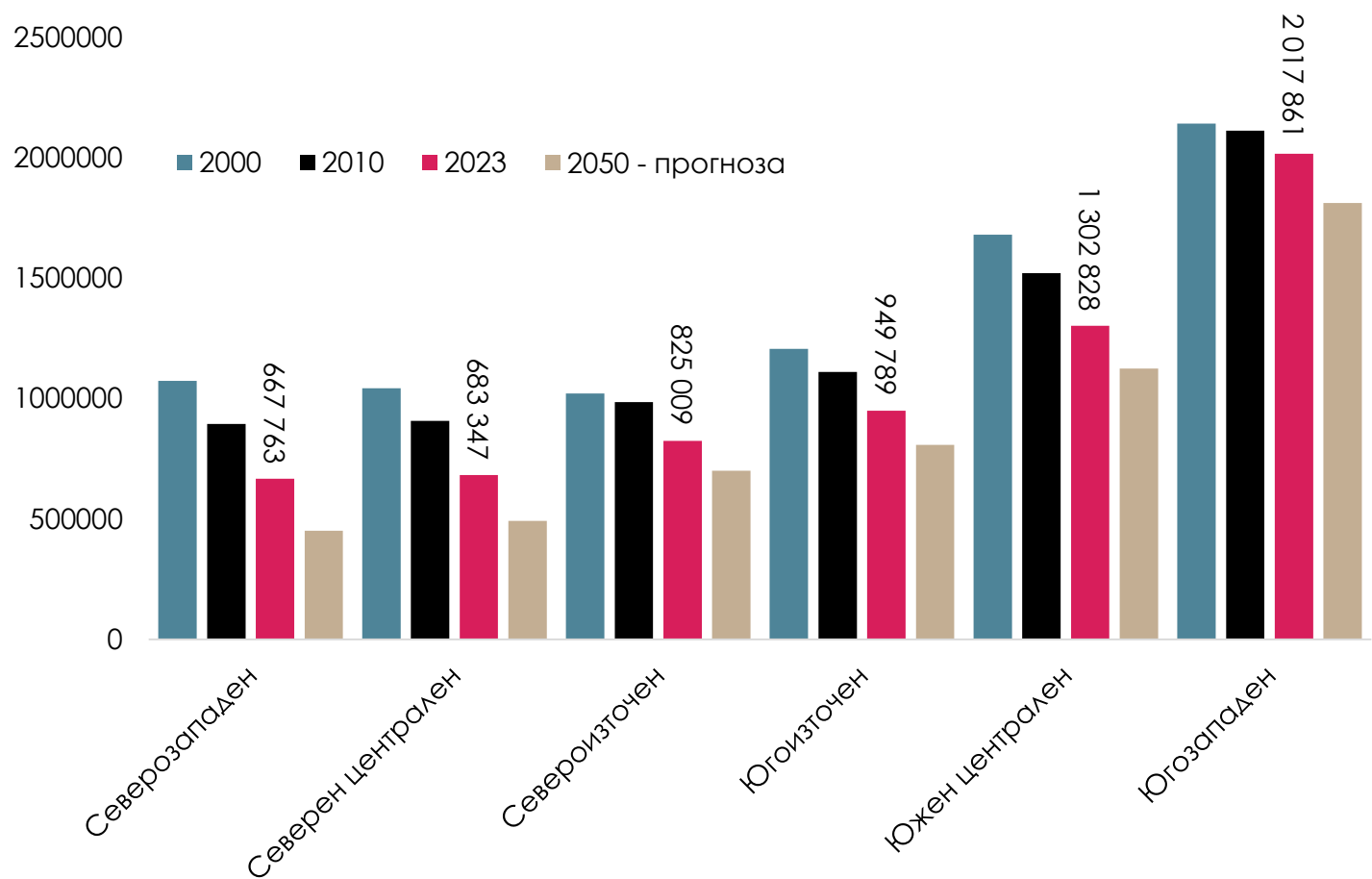

Насоки за реформа на районите за планиране

Адриан Николов

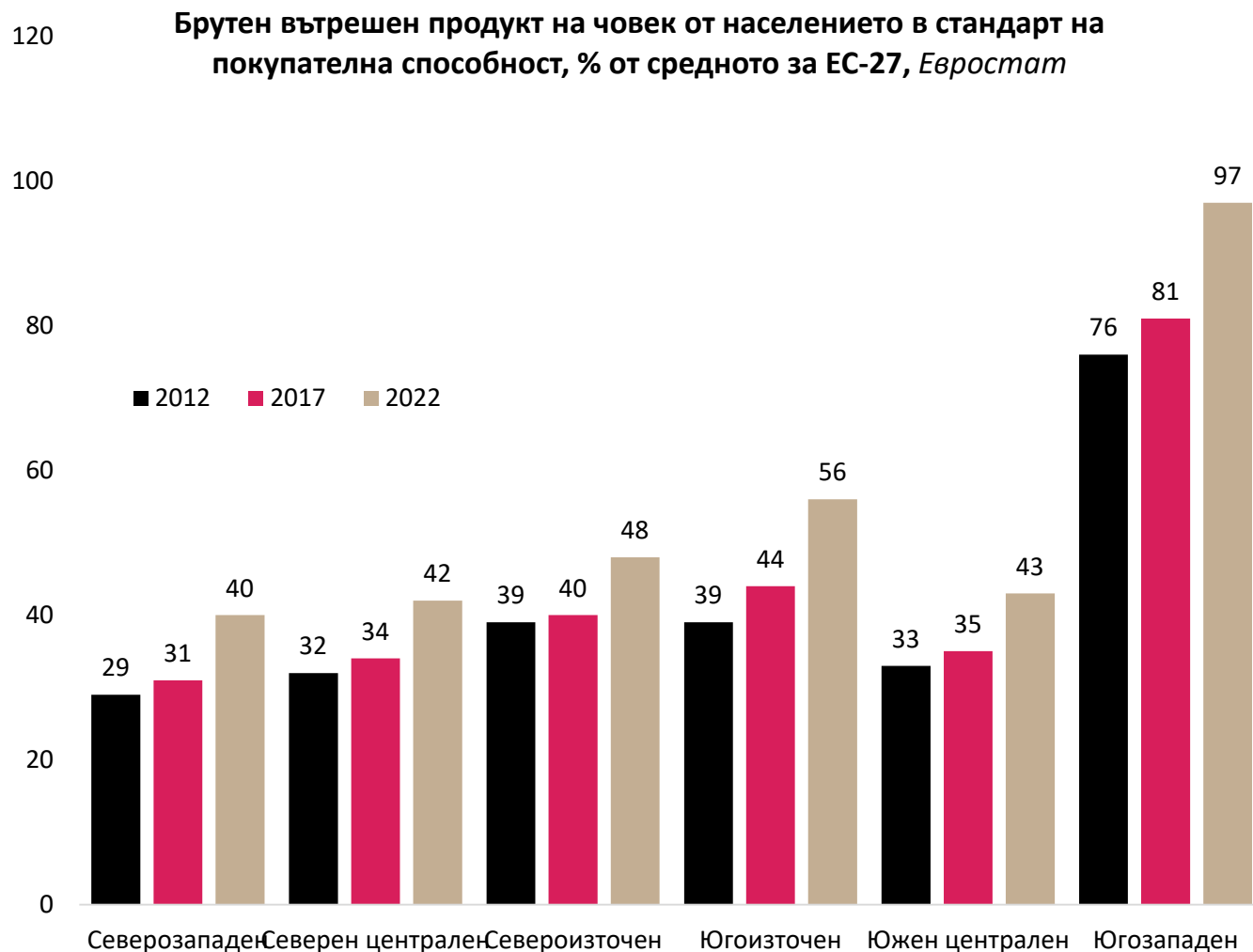
Настоящото състояние – неравенства в населението и райони, които са под границата от 800 хил. души

Средногодишно население от началото на столетието, брой души, НСИ

- Два района за планиране вече не отговарят на формалното изискване за NUTS-2 от поне 800 хил. души – Северозападът и Северният централен
- Североизтокът също се движи в тази посока

Настоящото състояние – неравенства в икономическото развитие и неравен достъп до ресурс

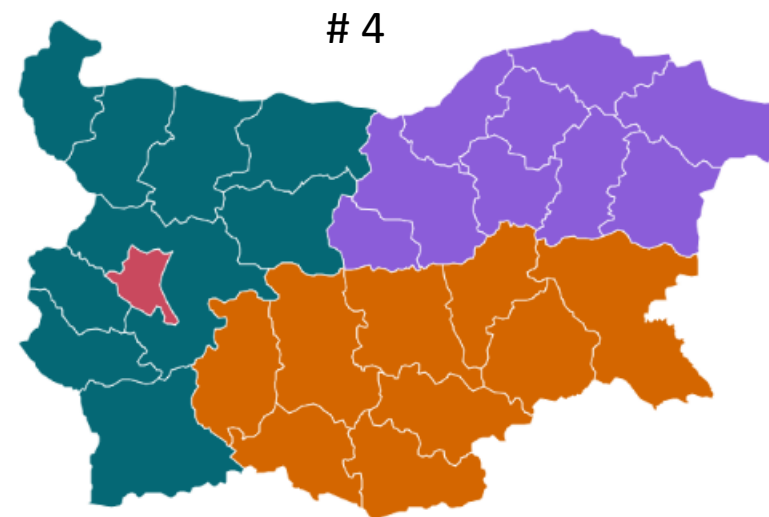
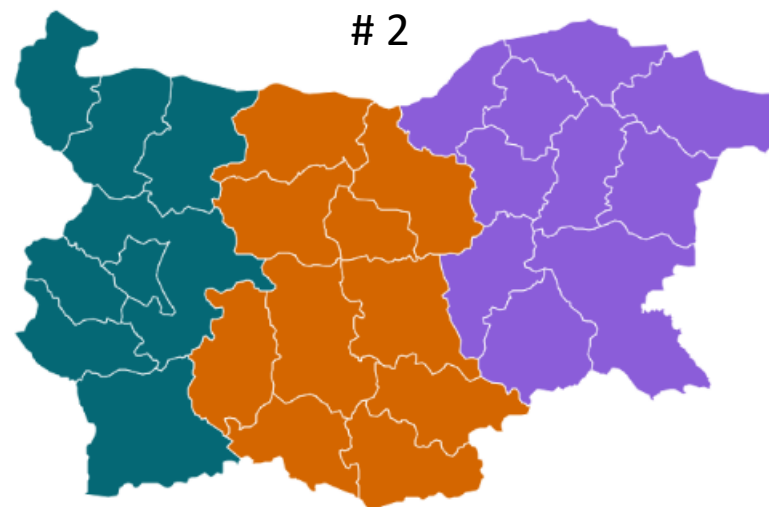
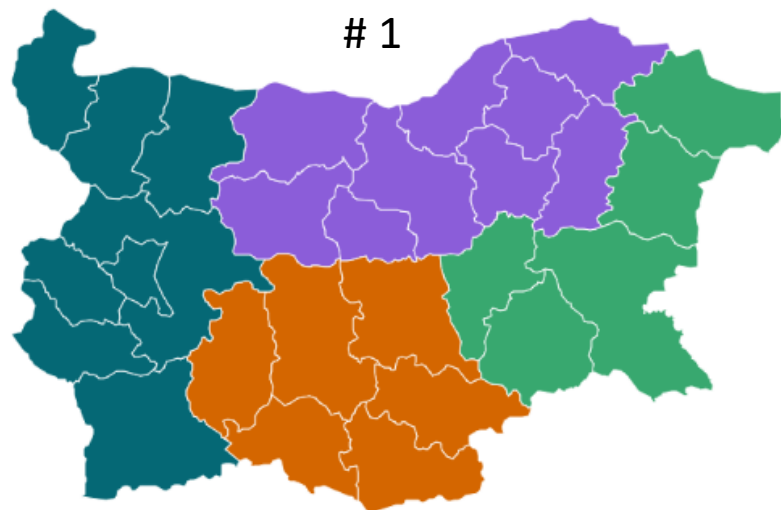

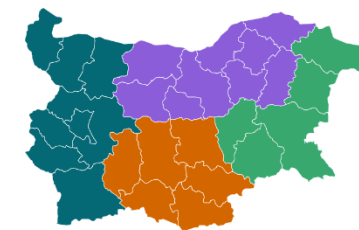
- Областите в Югозападна България – Кюстендил, София(област), Благоевград, Перник – се приближават заедно със София до 100% от средноевропейския БВП на човек, въпреки че те всички освен столицата са под 40%
- Това ограничава достъпа им до европейско кохезионно съфинансиране – до 50%, вместо 75%

Подход към алтернативно разпределение на районите за планиране (NUTS 2)

- Постигане на по-равномерно ниво на икономическо развитие, особено що се отнася до отстоянието от средноевропейските равнища
- Запазване на равен достъп до кохезионните инструменти за всички райони в страната
- Спазване на формалните изисквания – понастоящем Северозападният и Северният централен регион са под 800 хил. души, а Североизточният приближава този праг
- Постигане на относителен паритет в дългосрочната демографска тенденция, което да избегне нужда от ново прерайониране в следващите десетилетия

Варианти за ново райониране

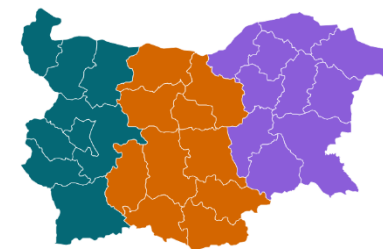

Вариант # 1 – Западен, Северен, Южен и Източен

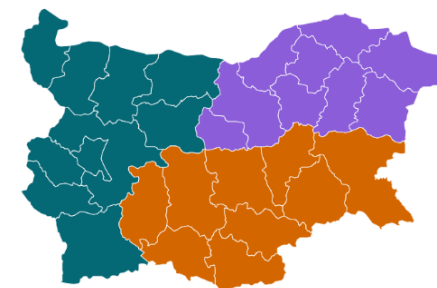
Регион	Средногодишно население 2023 г., НСИ	Население – прогноза 2050 г., НСИ	БВП – номинал 2022 г., НСИ	БВП – СПС, % от ЕС-27, 2021 г., Евростат, изчисление на ИПИ
Западен: Видин, Монтана, Враца, София (столица), София, Благоевград, Перник, Кюстендил	2,35 млн. души	2,04 млн. души	88 млрд. лв.	87,4%
Северен: Плевен, Ловеч, Велико Търново, Габрово, Русе, Разград, Силистра, Шумен, Търговище	1,26 млн. души	0,81 млн. души	21,4 млрд. лв.	38,2%
Южен: Стара Загора, Пловдив, Хасково, Пазарджик, Смолян, Кърджали	1,59 млн. души	1,54 млн. души	34,5 млрд. лв.	41,2%
Източен: Ямбол, Сливен, Бургас, Добрич, Варна	1,24 млн. души	1,05 млн. души	24 млрд. лв.	42,2%

Вариант # 2 – Западен, Централен и Източен

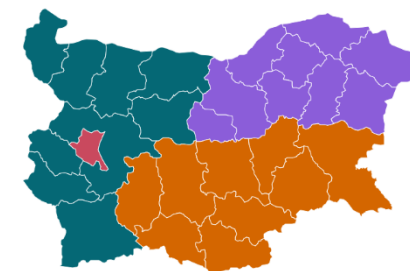
Регион	Средногодишно население 2023 г., НСИ	Население – прогноза 2050 г., НСИ	БВП – номинал 2022 г., НСИ	БВП – СПС, % от ЕС-27, 2021 г., Евростат, изчисление на ИПИ
Западен: Видин, Монтана, Враца, София (столица), София, Благоевград, Перник, Кюстендил	2,35 млн. души	2,04 млн. души	88 млрд. лв.	87,4%
Централен: Плевен, Ловеч, Велико Търново, Габрово, Стара Загора, Пловдив, Хасково, Пазарджик, Смолян, Кърджали	2,24 млн. души	1,96 млн. души	45,5 млрд. лв.	40,5%
Източен: Ямбол, Сливен, Бургас, Добрич, Варна, Силистра, Разград, Шумен, Търговище	1,87 млн. души	1,42 млн. души	34,3 млрд. лв.	40,1%

Вариант # 3 – Западен, Северен и Южен

Регион	Средногодишно население 2023 г., НСИ	Население – прогноза 2050 г., НСИ	БВП – номинал 2022 г., НСИ	БВП – СПС, % от ЕС-27, 2021 г., Евростат, изчисление на ИПИ
Западен: Видин, Монтана, Враца, Плевен, Ловеч, София (столица), София, Благоевград, Перник, Кюстендил	2,68 млн. души	2,27 млн. души	93,3 млрд. лв.	81,2%
Северен: Велико Търново, Габрово, Русе, Разград, Силистра, Варна, Добрич, Шумен, Търговище	1,51 млн. души	1,19 млн. души	28,8 млрд. лв.	40,8%
Южен: Бургас, Сливен, Ямбол, Стара Загора, Пловдив, Хасково, Пазарджик, Смолян, Кърджали	2,25 млн. души	2,08 млн. души	45,8 млрд. лв.	40,5%

Вариант # 4 – Западен, Северен, Южен и Столичен

Регион	Средногодишно население 2023 г., НСИ	Население – прогноза 2050 г., НСИ	БВП – номинал 2022 г., НСИ	БВП – СПС, % от ЕС-27, 2021 г., Евростат, изчисление на ИПИ
Столичен: София (столица)	1,28 млн. души	1,26 млн. души	68,7 млрд. лв.	127%
Западен: Видин, Монтана, Враца, Плевен, Ловеч, София, Благоевград, Перник, Кюстендил	1,40 млн. души	1,01 млн. души	24,6 млрд. лв.	39,2%
Северен: Велико Търново, Габрово, Русе, Разград, Силистра, Варна, Добрич, Шумен, Търговище	1,51 млн. души	1,19 млн. души	28,8 млрд. лв.	40,8%
Южен: Бургас, Сливен, Ямбол, Стара Загора, Пловдив, Хасково, Пазарджик, Смолян, Кърджали	2,25 млн. души	2,08 млн. души	45,8 млрд. лв.	40,5%

Основни предизвикателства пред новото райониране

- Избягването на загуба на достъп до кохезионни инструменти е трудна задача – големият въпрос е трябва ли София да се отдели като самостоятелен район?
- Демографските прогнози налагат голямо окрупняване на областите в Северна България в 1/2 района за планиране
- Има риск от създаване на нови демографски дисбаланси, особено при събиране на много южни области на едно място
- Трябва да се имат предвид и икономическите реалности и взаимовръзки
- Базовите варианти са #3 и #4, тъй като при тях има окрупняване на вече съществуващите райони за планиране, без разместване на областите в тях.

Акцент – методика за оценка на общинския бюджет

Петя Георгиева

Защо и дали е нужно да се оценяват общинските бюджети?

Някои кратки методически бележки

I. Оценка на бюджетния процес, правила и процедури

- Категории:
 - ❖ Участие
 - ❖ Надзор
 - ❖ Прозрачност
 - ❖ Качество
- Базира се на утвърдени международни методологии
- Анкета до 40 общини

II. Оценка на бюджетното изпълнение и бюджетните резултати

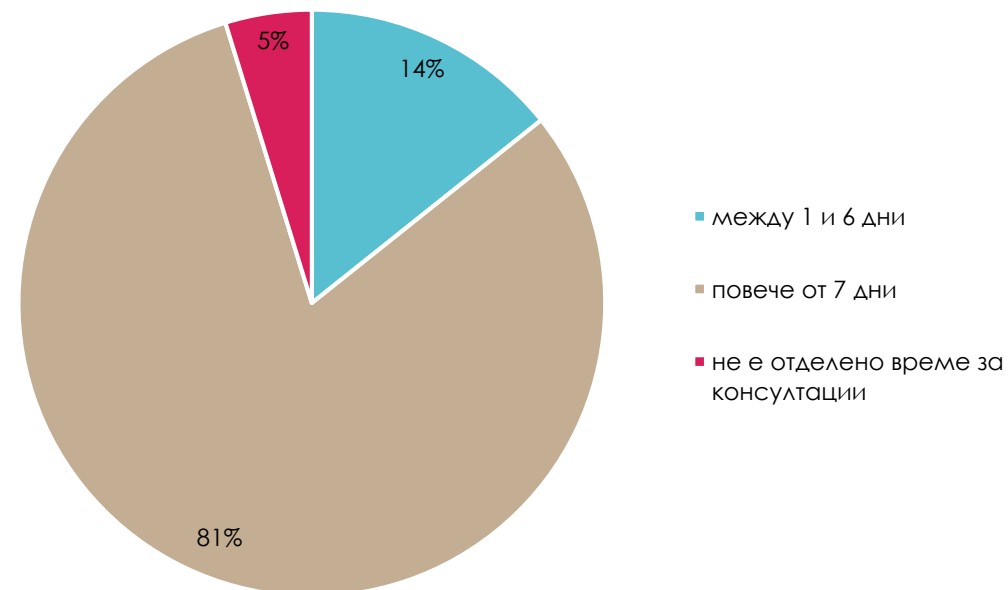
- Категории:
- ❖ Финансова самостоятелност
 - ❖ Задлъжнялост
 - ❖ Финансова устойчивост
 - ❖ Адекватност на разходите
 - ❖ Фискална позиция

Бюджетната прозрачност на общините е висока, но участието на гражданите – по-скоро формално

Публикувани съпътстващи бюджетни документи

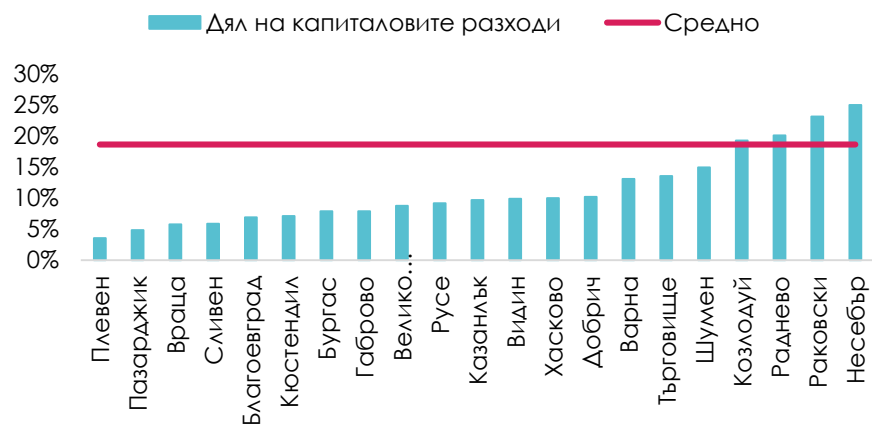
Отделено време за консултации

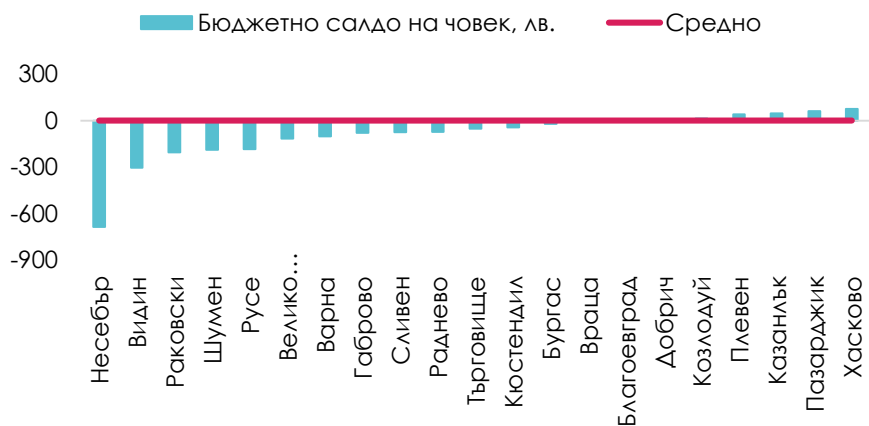
Бюджетните резултати на общините варират във всички категории

Някои примери:

Дял на капиталовите разходи, %

Бюджетно салдо на човек, лв.

	Финансова самостоятелност	Задлъжнялост	Финансова устойчивост	Адекватност на разходите	Фискална позиция
Шумен	Yellow	Green	Green	Yellow	Red
Хасково	Yellow	Green	Green	Yellow	Green
Търговище	Red	Green	Green	Yellow	Yellow
Раднево	Red	Green	Green	Green	Yellow
Казанлък	Red	Green	Green	Yellow	Green
Сливен	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Yellow
Русе	Green	Yellow	Green	Yellow	Red
Раковски	Red	Red	Green	Green	Red
Плевен	Green	Green	Yellow	Red	Green
Пазарджик	Yellow	Yellow	Red	Red	Green
Кюстендил	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Yellow
Добрич	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Green
Габрово	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Yellow
Козлодуй	Yellow	Green	Green	Green	Green
Враца	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Green
Видин	Red	Red	Red	Yellow	Red
Велико Търново	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow
Варна	Green	Red	Green	Green	Yellow
Несебър	Green	Yellow	Red	Green	Red
Бургас	Green	Yellow	Green	Yellow	Yellow
Благоевград	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Yellow

ECONOMIC
POLICY REVIEW
every Friday

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ
2024

www.regionalprofiles.bg

